

Emir ŠEČIĆ

Institut za društvena i religijska istraživanja u Tuzli
secic.emir@hotmail.com

UDK/UDC: 94(497.6 Tuzla)061.27 Turali-beg (047)

**Izveštaj sa Naučne konferencije
“450 GODINA GAZI TURALI-BEGOVOG VAKUFA”,
Tuzla, 13. i 14. decembar 2022. godine**

Institut za društvena i religijska istraživanja je u saradnji sa Medžlisom Islamske zajednice Tuzla, a pod pokroviteljstvom Muftijstva tuzlanskog, organizirao dvodnevnu naučnu konferenciju 13. i 14. decembra 2022. godine u Tuzli pod nazivom *450 godina Gazi Turali-begovog vakufa*. Svečano otvaranje

Prilog 1. *Plakat Naučne konferencije
“450 godina Gazi Turali-begova vakufa”.*

naučne konferencije upriličeno je u utorak, 13. decembra u Kongresnoj sali hotela Mellain u Tuzli u 18:00 sati. Ovoj manifestaciji prisustvovali su: muftija tuzlanski, dr. Vahid-ef. Fazlović, direktor Instituta za društvena i religijska istraživanja u Tuzli, dr. Šefko Sulejmanović, predsjednik Medžlisa Islamske zajednice Tuzla, prof. dr. Amir Karić, glavni imam Medžlisa Islamske zajednice Tuzla, hafiz Ahmed-ef. Huskanović, direktor Vakufske direkcije u Sarajevu, dr. Senaid Zajimović, direktor Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu, mr. Osman Lavić, direktor Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka, dr. Ferid Dautović, direktor Behram-begove medrese u Tuzli, dr. Ahmed Hatunić, premijer

Tuzlanskog kantona, gosp. Irfan Halilagić, Ministar za obrazovanje i nauku Tuzlanskog kantona, dr. Ahmed Omerović, rektorica Univerziteta u Tuzli, prof. dr. Nermina Hadžigrahić, v.d. gradonačelnika Tuzle, dr. Zijad Lugavić, te

direktori ustanova, univerzitetski profesori, ljekari, naučnici, istraživači, građanke i građani Tuzle i Tuzlanskog kantona.

U dobra djela koja vječno traju čovjek se može najbolje pouzdati

Prisutnima su se tokom svečanog otvaranja obratiti dr. Vahid-ef. Fazlović, muftija tuzlanski, dr. Senaid Zajimović, direktor Vakufske direkcije, dr. Šefko Sulejmanović, direktor Instituta za društvena i religijska istraživanja i hafiz Ahmed-ef. Huskanović, glavni imam Medžlisa Islamske zajednice Tuzla. Predstavljena je vakufnama Gazi Turali-bega, te izložba pod nazivom “Vakufname u Bosni i Hercegovini” o kojoj je govorio direktor Gazi Husrev-begove biblioteke, mr. Osman Lavić.

Prilog 2. Učesnici i gosti na svečanom otvaranju Naučne konferencije “450 godina Gazi Turali-begova vakufa”, Hotel “Mellain”, Tuzla, 13. decembar 2022. godine.

Gazi Turali-begova vakufnama obavezuje sve nas da pamtimo djelo koje je u njoj zapisano, te da primjer i pouku uzmemo. Tragovi Gazi Turali-begovog djela nisu iščezli u prošlosti. I nakon četiri i po stoljeća, su postojani i jasni. Poput stabla su koje plodove daje u svako doba jer se njegov korijen hrani vjerom i plemenitošću. Obnavljajmo i mi našu vjeru i nadahnimo se dobročinstvom velikih bosanskih dobročinitelja. Ugledajmo se u njih na njihovoj svijetloj stazi nesebičnosti i ljubavi prema ljudima i domovini, poručio je muftija Fazlović. Istakao je da prisjećajući se svih ovih velikih djela povodom godišnjice Gazi Turali-begove vakufname, iskazujemo ponos na generacije prije nas, kao i našu zahvalnost najistaknutijima među njima po njihovom znanju i djelu.

Direktor Zajimović kazao je da primjer pametnog i strateškog planiranja uvakufjavanja jesu novi objekti Turali-begovog vakufa i Behram-begove medrese u Tuzli. Istaknuo je da su i ostali obrazovni projekti Islamske zajednice rezultat dobro osmišljene obrazovne politike Islamske zajednice, dodavši da su tri fakulteta, šest medresa, 15 obdaništa, veliki broj obrazovnih i kulturnih centara širom Bosne i Hercegovine, vakufsko bogatstvo kojim će se ponositi generacije koje slijede.

Direktor Instituta za društvena i religijska istraživanja dr. Šefko Sulejmanović je istakao da što se tiče Tuzle, materijalni dokazi o njejoj autohtonoj graditeljskoj i prostornoj matrici više gotovo da i ne postoje, kao i islamska urbano-građanska fizionomija ovoga grada, osim nekoliko preostalih sakralnih i sepuklarnih objekata. On je naglasio da ohrabruje činjenica da se u posljednje vrijeme i kod nas sve intenzivnije razviđaju realne pretpostavke, i institucionalne inicijative za reafirmiranje koncepta oživljavanja vakufa kao vjerske, moralne, socijalne i kulturne vrijednosti muslimana. Direktor Instituta je pozvao prisutne da u korelaciji s navedenim inicijativama i konceptom, treba percipirati i aktuelnu naučnu konferenciju pod nazivom *450 godina Gazi Turali-begova vakufa*.

Glavni imam Medžlisa Islamske zajednice Tuzla hafiz Ahmed-ef. Huskanović je u svom obraćanju kazao da je ova naučna konferencija samo jedna u nizu manifestacija koje Medžlis Islamske zajednice Tuzla organizira u saradnji s Muftijstvom tuzlanskim i drugim ustanovama Islamske zajednice na području Muftijstva tuzlanskog, a povodom veoma važnog jubileja, 450 godina od nastanka Gazi Turali-begove vakufname kao jednog od najvažnijih sačuvanih originalnih dokumenata iz 16. stoljeća. Zahvalio se svim prisutnim koji su svojim dolaskom uveličali ovu svečanost.

Recital o Gazi Turali-begu govorio je Irfan Kasumović, glumac Narodnog pozorišta Tuzla, a moderator ovog skupa je bio Emir Šečić, sekretar Instituta za društvena i religijska istraživanja.

Gazi Turali-beg je jedna od najznačajnijih ličnosti u historiji Tuzle

Radni dio naučne konferencije je održan u Amfiteatru Behram-begove medrese 14. decembra 2022. godine s početkom u 9 sati. Učesnici konferencije su prezentirali svoja izlaganja u četiri panela koji su tretirali teme: *Društveno-političke i demografske prilike u Osmanskom carstvu, Smederevskom i Zvorničkom sandžaku u vrijeme Gazi Turali-bega; Vrste vakufa i njihova društveno-prosvjetna uloga, s posebnim osvrtom na bosanskohercegovačke prostore; Ličnost Gazi Turali-bega i neke karakteristike njegovih vakufa i Uzurpacija i obnova vakufa, s posebnim osvrtom na Tuzlu i njenu okolinu*. Panelima su predsjedavali dr. Šefko Sulejmanović, direktor Instituta za društvena i religijska istraživanja, dr. Ramiza Smajić, naučni saradnik na Institutu za historiju Univerziteta u Sarajevu, prof. dr. Izet Šabotić, profesor Filozofskog

fakulteta Univerziteta u Tuzli i dr. Ferid Dautović, direktor Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka.

Uvodno obraćanje drugog dana konferencije imao je dr. Ahmed Hatunić, direktor Behram-begove medrese. On je iskazao dobrodošlicu svim učesnicima naučne konferencije, te kratko predstavio rad Behram-begove medrese u Tuzli.

Prvo izlaganje u okviru prvog panela imala je dr. Ramiza Smajić, naučna saradnica Instituta za historiju Univerziteta u Sarajevu. Ona je prezentirala svoje istraživanje na temu *Neka demografska obilježja Bosne u 16. stoljeću*. Doktorica Smajić je u svom izlaganju nastojala ukazati na neke demografske karakteristike Bosne u tim različitim fazama, sa prioriternim fokusom na društvenim procesima, njihovim sličnostima, razlikama i intenzitetu u odnosu na druge pokrajine, te stanovništvu izloženom prirodnim i mehaničkim uticajima.

Mr. Kemal Nurkić iz Zavoda za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona je govorio na temu *Demografske prilike Zvorničkog sandžaka za vrijeme Turali-bega*. On je u svom istraživanju koristio popise stanovništva Zvorničkog sandžaka iz 16. stoljeća. Tokom svoje prezentacije naglasio je da korištenje popisa, kao primarnih izvora čini polaznu osnovu za proučavanje stanovništva Zvorničkog sandžaka. On je pokušao da na osnovu dosadašnjih saznanja i korištenjem osmanskih popisnih deftera rasvijetli demografsku strukturu Zvorničkog sandžaka i Tuzle u vrijeme Turali-bega.

Treći izlagač u okviru ovog panela bio je mr. Nihad Dostović, viši stručni saradnik sa Orijentalnog instituta Univerziteta u Sarajevu. On je govorio na temu *Zaostavština Turali-bega sredinom 17. vijeka prema Tuzlanskom sidžilu iz 1643-46. godine*. Mr. Dostović je svoje istraživanje na ovu temu bazirao na nekoliko arhivskih dokumenta koje je pronašao u arhivima.

Drugi panel je svojim izlaganjem otvorio dr. Senaid Zajimović, direktor Vakufske direkcije u Sarajevu. On je govorio o temi *Investiranje u vakufe koji imaju društvenu i prosvjetnu ulogu*. Tokom izlaganja posebno je akcentirao značajan doprinos vakufa u oblasti obrazovanja i nauke. Istakao je činjenicu da su vakufi od nastanka imali društveno odgovornu ulogu, te da su vakifi imali na umu vrijednost znanja i nagradu za one koji pomognu da se znanje širi. U tom kontekstu, autor je ukazao na sasvim novu vrstu vakufa i potrebu investiranja u ciljanje i dobro probrane društvene i obrazovne potrebe našeg podneblja.

Dr. Ferid Dautović, direktor Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka je govorio na temu *Doprinos uleme u osnivanju vjerskih i obrazovnih institucija u BiH*. Autor je kazao da od dolaska islama u Bosnu i Hercegovinu pa do danas možemo svjedočiti da su brojni muslimani uvakuflijavali svoj imetak, svoje nekretnine u različite hajrate, a naročito u vjerske i odgojno-obrazovne svrhe.

U okviru drugog panela svoj rad je prezentovao i prof. dr. Sead Selimović, profesor Filozofskog fakulteta Univerziteta u Tuzli. Njegovo izlaganje bilo je na temu *Uloga vakufa u razvoju obrazovanja na području Bosne i Hercegovine (1878-1941)*. Profesor Selimović je tokom svog izlaganja naglasio da je u periodu između dva svjetska rata u Bosni i Hercegovini vakuf imao značajnu ulogu u razvoju obrazovanja.

Treći panel je svojim izlaganjem otvorio mr. Rusmir Djedović, stručni saradnik u Zavodu za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona. On je govorio na temu *Gazi Turali-beg i njegovi potomci*. Mr. Djedović je prezentovao rodoslov Gazi Turali-begove porodice posebno ističući njegove sinove i unuke, te njihov doprinos u urbanom razvoju Tuzle tokom 16. i 17. stoljeća.

U okviru trećeg panela izlaganje je imao prof. Emir Šečić sa Instituta za društvena i religijska istraživanja u Tuzli. On je govorio na temu *Gazi Turali-beg: državnik, dobrotvor, vizionar*. Autor je u svom izlaganju prezentirao istraživanje koje govori da je Gazi Turali-beg obnašao veoma odgovorne državničke poslove u Osmanskom carstvu, da je bio veliki altruista i dobročinitelj, te istinski vizionar u formiranju svojih vakufa i određivanju čitavog spektra namjera kojim će njegov vakuf služiti.

Prilog 3. Učesnici Naučne konferencije “450 godina Gazi Turali-begova vakufa”, Behram-begova medresa, Tuzla, 14. decembar 2022. godine.

Mr. Almira Bećirović, profesorica historije u Osnovnoj školi “Brčanska Malta” govorila je na temu *Uloga i značaj Turali-begova vakufa u urbano-geografskom razvoju Tuzle*. Tokom svog izlaganja naglasila je veliki doprinos Gazi Turali-begovog vakufa u razvoju Tuzle. Posebno je istakla važnu ulogu privrednih, javnih i vjerskih sadržaja ovog vakufa koji su kroz stoljeća značajno generirali razvoj grada Tuzle.

Dr. Šefko Sulejmanović, direktor Instituta za društvena i religijska istraživanja u Tuzli je govorio na temu *Imami Gazi Turali-begove džamije u 20. stoljeću*. Autor je u svom izlaganju govorio o imamima koji su službovali u Gazi Turali-begovoj džamiji tokom 20. stoljeća i njihovoj ulozi u duhovnom i društvenom životu Tuzle. Svoje istraživanje bazirao je na personalnim dosijeima ovih imama i arhivskim izvorima prvoga reda.

Posljednje izlaganje u ovom panelu pripremili su mr. Omer Zulić, direktor Arhiva Tuzlanskog kantona i profesorica Hatidža Fetahagić, arhivista u Arhivu Tuzlanskog kantona. Istraživanje na temu *Angažman Islamske zajednice Tuzla na očuvanju i sanaciji Turali-begove džamije* prezentirao je mr. Omer Zulić, koji je naglasio da su autori za istraživanje na datu temu koristili arhivsku

građu pohranjenu u Arhivu Tuzlanskog kantona, a koja se odnosi na naslovljenu temu.

Četvrti panel svojim izlaganjem otvorio je prof. dr. Izet Šabotić, profesor Filozofskog fakulteta Univerziteta u Tuzli. On je govorio na temu *Odnos komunističke vlasti i devastacija Turali-begova vakufa nakon Drugog svjetskog rata*. Autor je u svom izlaganju kazao da je uspostavom komunističke vlasti nakon Drugog svjetskog rata, donijet set zakona koji su se odnosili na promjenu vlasničkih odnosa u zemlji, te da se na udaru komunističke vlasti našla i brojna imovina Islamske zajednice u Tuzli. Posebno je veliku uzurpaciju doživio Turali-begov vakuf, kao najbogatiji i najveći vakuf u gradu Tuzla.

Dr. Elvir Duranović, viši naučni saradnik na Institutu za islamsku tradiciju Bošnjaka u Sarajevu govorio je na temu *Izgradnja islamskih vjerskih i vakufskih objekata na području sreza Tuzla početkom 60-ih godina 20. stoljeća*. Dr. Duranović je prezentirao svoje istraživanje na zadatu temu, te je predstavio najvažnije vjerske i vakufske objekte u Tuzli i njenoj okolini koji su izgrađeni šezdesetih godina prošlog stoljeća.

Mr. Dženan Rahmanović, sekretar Medžlisa Islamske zajednice Tuzla je govorio na temu *Uticaj nacionalizacije i drugih sistemskih mjera na slabljenje i nestanak vakufa, s posebnim osvrtom na nove slučajeve uzurpacije Gazi Turali-begova vakufa*. Autor je u svom izlaganju akcentirao da su nedavne odluke sudskih i upravnih organa u postupcima s ranije oduzetom imovinom Gazi Turali-begovog vakufa ukazale na kršenje zakonske odredbe o zabrani raspolaganja imovinom oduzetom ranijim zakonima i nastavak uzurpacije ovog vakufa.

Posljednji izlagač na ovoj naučnoj konferenciji bio je mr. Elmedin Avdibašić, stručni saradnik za vakufska pitanja u Medžlisu Islamske zajednice Tuzla. On je imao izlaganje na temu *Uzurpacija i obnova vakufa, s posebnim osvrtom na Tuzlu i njenu okolinu*. Tokom svog izlaganja kazao je da su vakufi na području Grada Tuzle doživjeli sveobuhvatnu ekspanziju početkom 21. stoljeća. Obnova porušenih, te uspostava novih vakufa omogućili su uslove za kadrovsku i prostornu implementaciju misije Islamske zajednice.

Organizatori planiraju objaviti tematski zbornik radova

Nakon što su izlagači prezentirali svoje radove na ovoj naučnoj konferenciji, uslijedila je diskusija. U diskusiji su uzeli učešće: hafiz Ahmed Huskanović, glavni imam Medžlisa Islamske zajednice Tuzla, Hasan-ef. Spahić, višegodišnji predsjednik Izvršnog odbora Medžlisa Islamske zajednice Tuzla, dr. Senaid Zajimović, direktor Vakufske direkcije u Sarajevu, prof. Hatidža Fetahagić iz Arhiva Tuzlanskog kantona. Posebno zapažena diskusija bila je prof. dr. Amira Karića, predsjednika Izvršnog odbora Medžlisa Islamske zajednice Tuzla. On se zahvalio organizatorima naučne konferencije na uspješnoj organizaciji, a učesnicima konferencije na dobro pripremljenim referatima. Zatim je predložio da se inicira tematska sjednica Sabora Islamske zajednice u

Bosni i Hercegovini na kojoj bi se razgovaralo o vakufu i izazovima s kojima se susrećemo u praksi na putu njegove revitalizacije. Naučnu konferenciju je zatvorio dr. Šefko Sulejmanović, direktor Instituta za društvena i religijska istraživanja, nakon što je pročitao zaključke. Organizatori ove naučne konferencije planiraju objaviti rezultate istraživanja u tematskom zborniku koji se planira publikovati u 2023. kalendarskoj godini.